

RECENZE A REFERÁTY

Teodor Münz: Baruch Benedictus Spinoza (1632–1677). Bratislava 1977, 149 s.

Pro tento první ucelený marxistický obraz Spinozovy filozofie ve slovenské i české literatuře byl přední slovenský historik filozofie Teodor Münz výborně připraven svými předchozími pracemi – svými analýzami osvícenského myšlení, pozoruhodnou monografií o Feuerbachovi a četnými dílčími vhledy do dějin ateismu panteisticky prezentovaného, avšak také – jak je patrné z práce – pečlivým zvládnutím Spinozových textů a širokým rozhledem po sekundární spinozovské literatuře, včetně marxistické. To mu umožnilo podat svůj obraz Spinozova myšlení maximálně zasvěceně, s vyznačením hlavních problémů díla a jeho interpretace i jeho širších souvislostí a významů. Po stručném zasazení Spinozovy osobnosti do historických okolností (Kacíř a světec, s. 11–28) líčí genezi a celkový obrys Spinozova systému (Cesta k bohu-přírode, s. 29–52), poté Spinozovu ontologii (Boh čiže příroda, s. 53–74), jeho kritické pojetí náboženství (Boh Abraháma, Izáka, Jakuba a boh filozofů, s. 75–92), jeho názory antropologické, psychologické a etické (Od otroctva k slobode, s. 92–108), politické (Od vlády jedného k vládě všech, s. 109–121), aby **nakonec** (pod názvem Po tristo roků, s. 122–132) ještě souhrnně zvážil hodnotu a aktuálnost Spinozova odkazu. Münz dospívá k závěru, že „Spinoza je jedním z anticipátorů našeho vývojového stupně“ a že „marxismus sa může k nemu hlásit ako k velkému predchodcovi mnohých svojích idejí“ (s. 123), třebaže si je vědom rozpornosti Spinozova díla. Celá práce je velmi sympatická právě svým úsilím o komplexní, historický pohled, který Spinozu v ničem nemodernizuje a nezjednodušuje (viz např. analýza Spinozova vztahu k materialismu) a diferencovaně rýsuje klady i historické omezenosti Spinozova díla. V tom je také vysoká podnětnost Münzova spisu v rovině metodologické (nemluvě o velmi četných věcných podnětech pro dějiny filozofie i ateismu a pro systematickou práci v marxistické filozofii). Spis je napsán světlým způsobem a třebaže v ničem neslevuje z vysoké úrovně odborné, myslí i na širší čtenářské okruhy.

Jiří Cetyl

Dialektika a systémový přístup (red.: Z. Javůrek, J. Zeman). Nakladatelství Svoboda, Praha 1979, 305 s.

Třicátý svazek edice Filozofie a současnost obrací pozornost na jeden z klíčových problémů ve vztazích mezi marxisticko-leninskou filozofií a současnou vědou – na poměr marxistické dialektiky k systémovým přístupům, uplatňovaným dnes ve všech speciálních vědách a současně sloužícím jako podklad k výstavbě obecných teorií systému. Sborník, který uspořádali Z. Javůrek (autor úvodní studie) a J. Zeman, vzešel ze spolupráce Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV, Filozofického ústavu AV SSSR a Ústředního filozofického ústavu AV NDR; sdružuje studie širokého okruhu sovětských (I. V. Blauberg, V. G. Afanasjev, A. D. Ursul, V. N. Sadovskij,